

УДК 821.161.2.09

DOI 10.31654/2520-6966-2026-28F-114-33-45

Капленко О. М.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови,
літератури, культурології та журналістики
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
kaplenko.om@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5741-3098>

Дискурс Криму в текстах Анастасії Левкової для дітей та дорослих: вектори еволюції

У статті досліджено трансформацію художньої рецепції Криму в творчому доробку сучасної української письменниці Анастасії Левкової. Дослідження є актуальним у контексті суб'єктизації кримського тексту та оприявленні нових способів артикуляції історичної пам'яті, що відповідають сучасним екзистенційним запитам українського суспільства. Об'єктом аналізу постають дитяча художня біографія «Ашик Омер» та «кримський» роман «За Перекопом є земля».

Наукова новизна дослідження полягає в залученні концепції «збентеженої ідентичності» Л. Донскіса для дешифрування ідейних кодів прози А. Левкової. Доведено, що літературна стратегія авторки еволюціонує від етапу реконструкції автохтонного світу Криму в дитячій художній біографії «Ашик Омер» до глибокого психологічного аналізу деколонізації свідомості дорослого суб'єкта в романі «За Перекопом є земля».

Особливу увагу приділено еволюції головної героїні Оксани Утаєвої. Визначено три ключові фази її ментального транзиту: кризу та деконструкцію наві'язаної російської імперської матриці; спробу емоційного заміщення через занурення в кримськотатарську культуру; фінальний раціональний вибір української ідентичності як приналежності до політичної нації та ціннісного простору. Доведено, що в художньому світі письменниці ідентичність перестає бути спадковою даністю, перетворюючись на результат виснажливої внутрішньої праці та етичної відповідальності.

У висновках стверджується, що творчість А. Левкової маркує важливий соціокультурний перехід від пасивного споживання ідеологем до активного формування суб'єктності. Автор доводить, що літературна стратегія письменниці, яка полягає в поверненні справжніх імен та смислів Криму, є дієвим інструментом подолання колективного «збентеження» та утвердження сучасної української ідентичності.

Ключові слова: Крим, Анастасія Левкова, література для дітей, сучасна українська література, «збентежена» ідентичність, «Ашик Омер», «За Перекопом є земля».

Постановка проблеми. Сучасний український літературний процес дедалі частіше стає простором для складної інтелектуальної праці – деконструкції нав'язаних колоніальних міфів та болісного пошуку нових точок опори в національному самоусвідомленні. У цьому контексті кримський текст перестав бути лише географічною чи ностальгічною декорацією, перетворившись на епіцентр боротьби за право на власну історичну пам'ять. Сьогодні дослідження теми Криму неможливе без розуміння феномену ідентичності, яка в умовах екзистенційних викликів перестала бути спадковою даністю й трансформувалася у виснажливий, часто драматичний особистісний вибір. Актуальність цієї проблеми зумовлена необхідністю простежити, як художнє слово фіксує перехід від пасивного споживання імперських ідеологем до активного формування політичної та культурної приналежності.

Творчість Анастасії Левкової пропонує унікальний матеріал для такого аналізу, адже вона демонструє цілісну еволюцію авторського погляду на півострів – від естетичного замилювання його минулим і знайомства з корінням у дитячій літературі до глибокого психологічного аналізу «збентеженої» свідомості в дорослій прозі. Розгляд цієї трансформації дозволяє не лише дешифрувати ідейні коди конкретних текстів, а й збагнути ширший соціокультурний транзит, де пізнання «іншого» стає шляхом до пізнання самого себе. Саме на перетині художньої біографії та інтелектуального роману визріває відповідь на питання, як людина, затиснута між різними ідеологічними масивами, здійснює свій фінальний вибір на користь справжності, перетворюючи внутрішнє збентеження на дієву позицію.

Аналіз досліджень і публікацій. Критична рецепція творчості А. Левкової підтверджує її знакове значення для сучасної літератури про Крим. Так, Т. Трофименко [17] визначає роман «За Перекопом є земля» як один із найбільш репрезентативних текстів, що формують новий національний наратив та утверджують українську суб'єктність. Важливість творів А. Левкової як правдивого свідчення про історичну долю півострова та корінного народу підкреслюють також фахові огляди на платформі «Лабораторія» [9], де акцентується на деколонізаційному потенціалі її письма. Звичайно ж, основним аспектом наявних досліджень є тема ідентичності. Скажімо, показовою є розвідка К. Подоляка «“За Перекопом є земля”. Кримський роман про пошук ідентичності» [14]. Найбільш ґрунтовним дослідженнями на

сьогодні щодо творчості А. Левкової вважаємо праці М. Губіної [4] та Д. Бутько [2]. Проте інтерпретаційна парадигма художнього доробку письменниці ще перебуває в стані формування, а відтак пропонуємо власний вектор погляду.

Формування цілей статті. Метою пропонованого дослідження є аналіз еволюції кримського дискурсу в художній прозі Анастасії Левкової, що простежується в переході від реконструкції автохтонного світу Криму в дитячій художній біографії (книга «Ашик Омер» [11]) до глибокого філософського осмислення «збентеженої» ідентичності (роман «За Перекопом є земля» [12]).

Виклад основного матеріалу дослідження. Кримська тема у творчості Анастасії Левкової спочатку була реалізована у сфері дитячої літератури. Доробок письменниці в царині літератури для дітей та підлітків заслуговує на окрему увагу, оскільки письменниця виступає не лише ретранслятором художніх образів, а й кураторкою важливих соціокультурних смислів. Її дитяча проза маркує принциповий відхід від традиційного дидактизму на користь формування інтелектуального партнерства з юним читачем. Використовуючи інструментарій науково-популярної літератури та художньої біографії, авторка інтегрує складні теми деколонізації, мовної стійкості та мультикультурності Криму безпосередньо в дитяче світосприйняття. У загальному літературному каноні Левкова фактично заповнює лакуну «кримського тексту» для дітей, де півострів нарешті перестає бути аморфним місцем відпочинку й постає як повноправний суб'єктний простір із власною історією, мовою та автентичними іменами. Саме ці тексти стають тим необхідним фундаментом, на якому згодом вибудовується доросла рефлексія та усвідомлена громадянська позиція.

Ключовою постаттю, яка дозволяє авторці розкрити середньовічний Крим як складний вузол світових культурних зв'язків, стає Ашик Омер. Цей видатний митець XVII століття був представником особливої касты народних поетів-співаків, які поєднували у своїй творчості високу палацову естетику із живою народною традицією. Творча спадщина Омера, що налічує понад дві тисячі творів, є свідченням «золотого віку» півострова, коли кримський ареал був не об'єктом загарбання, а активним джерелом поетичної досконалості та філософської думки. У текстах Левкової постать ашика символізує інтеграцію Криму у світовий контекст, повертаючи сучасному читачеві розуміння високої культури корінного народу.

Важливо наголосити, що робота над дитячою книжкою та подальшим романом ґрунтувалася на тривалому зануренні в першоджерела, що було реалізовано через плідну співпрацю Анастасії Левкової з класиком сучасної кримськотатарської літератури Таїром Халіловим. Унаслідок цієї взаємодії у 2011 році з'явилося знакове антологічне видання [1], де вони виступили упорядниками поетичної спадщини Ашика Омера. Цей проєкт став своєрідною творчою лабораторією, де через діалог із Халіловим письменниця змогла відчувати автентичне звучання кримськотатарського слова та емоційний ландшафт півострова. Саме цей досвід науково-упорядницької праці дозволив Левковій згодом вибудувати художній світ своїх творів на засадах джерельної сумлінності та глибокої поваги до топоніміки та історичної пам'яті. Перехід від упорядкування класичної поезії до написання дитячої біографії та великого роману демонструє тяглість авторської стратегії повернення Криму в українське інтелектуальне поле.

Перший власне художній проєкт А. Левкової в контексті кримського тексту – це книга для дітей молодшого шкільного віку «Ашик Омер» (2020). За жанром це художня біографія, де реальні факти з життя видатного поета XVII століття переплітаються з народними переказами. Саме тут авторка робить перший крок: вона не просто розповідає казку, а ніби заново знайомить нас із півостровом, очищеним від звичних стереотипів про «курорт» чи «відпочинок біля моря».

Сюжет книжки веде нас за головним героєм – хлопчиком Омером, сином митника з міста Гезлев. Його дитинство сповнене звичайних і водночас магічних деталей: він бігає вузькими вуличками, зазирає до двориків, де пахне свіжою випічкою та міцною кавою, і понад усе мріє навчитися грати на сазі. Авторка показує нам Гезлев як місто-порт, де перетинаються шляхи купців, мандрівників та музикантів. Коли Омер підростає, він стає учнем у майстерні, де виготовляють інструменти, і саме там починається його велика подорож. Левкова майстерно описує шлях героя від звичайного хлопця до славетного поета-ашика, чий пісні знають і люблять далеко за межами Криму. Ми мандруємо разом із ним до величного Стамбула, беремо участь у військових походах і знову повертаємося до рідних берегів. Але за цими мандрами стоїть дещо глибше – історія про те, як людина шукає своє покликання та голос, який зможе передати душу всьому народові.

Важливо, що Левкова називає місто саме Гезлевым, повертаючи йому справжню назву замість звичного нам пізнішого запозичення

«Євпаторія». Ми ніби відчуваємо цей простір на дотик: через опис східного базару, звуки майстерні, де натягують струни, та особливе світло, що падає на стіни старої мечеті Джума-Джамі. Головний герой стає для нас провідником у світ, де поезія була частиною щоденного життя, а сам Крим – серцем великої культури, що вільно спілкувалася зі світом. Через пригоди Омера авторка знайомить дітей з історією кримських татар, пояснюючи складні речі – наприклад, хто такі ашики та як створювалися середньовічні вірші – просто й захопливо.

Це ще не та важка й трагічна розмова про втрату, яку ми зустрінемо в дорослому романі. Тут авторка обирає шлях замилювання. Вона створює образ сонячного, гармонійного світу, де різні народи й традиції сплітаються в одну красиву мелодію. Але цей «дитячий» етап насправді дуже важливий – він дає нам можливість спочатку полюбити цей край, відчути його красу та самодостатність. Анастасія Левкова ніби лагідно готує нас: щоб зрозуміти біль і складні питання ідентичності, які постануть згодом, треба спершу побачити цей світ цілим і прекрасним. Тож «Ашик Омер» стає тим самим світлим спогадом, на зміну якому в романі «За Перекопом є земля» прийде сувора реальність і довгий шлях пошуку себе дорослою героїнею, для якої Крим уже не буде казкою, а стане випробуванням на міцність і справжність.

Еволюція теми Криму у творчості А. Левкової пов'язана насамперед із поглибленням дискурсу ідентичності. Початки функціонування цього поняття традиційно пов'язують із концептуальними розвідками американсько-німецького психолога Еріка Еріксона (1902–1994). Дослідник інтерпретував цей феномен як психосоціальну тотожність, що забезпечує гармонійне самосприйняття індивіда в системі його взаємозв'язків із соціумом. Саме вона структурує ціннісні орієнтири, життєві стратегії та соціальні ролі людини. За Еріксоном, особистісний розвиток детермінований інтеграцією в різноманітні спільноти (етнічні, національні, професійні), а неспроможність сформувати тривку ідентичність призводить до дезорієнтації та відчуття відчуженості [7].

У сучасній науковій парадигмі існує розмаїття авторських класифікацій цього поняття. Зокрема, соціолог Чед Гордон виокремлював п'ять базових модусів ідентичності: ґендерну (статеве самоусвідомлення), етнічну (приналежність до соціокультурної групи), ідентичність членства (інтеграція в організаційні структури), політичну (асоціювання з певними ідеологічними силами) та професійну (самовизначення у сфері трудової діяльності) [цит. за: 5]. Натомість вітчизняна дослідниця М. Гончарова пропонує ширший

спектр, диференціюючи релігійну, расову, територіальну, мовну, сімейну та національну ідентичності в єдину систему [3].

Особливого теоретичного значення в контексті глобалізаційних та постколоніальних трансформацій набуває концепція «збентеженої» ідентичності, обґрунтована литовським філософом та політичним теоретиком Леонідасом Донскісом (1962–2016) у праці «Збентежена ідентичність і сучасний світ» [6]. Цей термін фіксує стан суб'єкта, який втратив традиційні ціннісні орієнтири й змушений повсякчас легітимізувати власну автентичність. Якщо раніше колективну приналежність сприймали як природну даність, то нині вона трансформована у виснажливу інтелектуальну роботу. Л. Донскіс трактує ідентичність двоюко: як «привідний пас» для інтеграції в суспільний простір і водночас як «аварійний вихід», що маркує дистанціювання від накинутих стереотипів, дозволяючи індивіду дрейфувати між культурними й політичними контекстами.

Для новітнього українського соціокультурного досвіду концепція Л. Донскіса є надзвичайно емблематичною, оскільки питання самоідентифікації перейшло з теоретичної площини у вимір колективного виживання. Перехід від пострадянської ментальної розмитості до чіткого європейського самоусвідомлення ілюструє тезу філософа про ідентичність як тривалу й складну внутрішню працю. В умовах екзистенційних викликів та боротьби за історичну суб'єктність українське суспільство фактично здійснює перехід від колективного «збентеження» до утвердження дієвої ідентичності, спроможної протистояти ідеологічним маніпуляціям.

Проекція зазначеного теоретичного інструментарію на сучасний літературний процес уможливлює глибше декодування ідейного потенціалу сучасної прози. Як зазначає М. Губіна, актуалізація проблеми нецільного самоусвідомлення триває в українському письменстві з 1990-х років (у творчості Ю. Андруховича, Т. Прохаська, О. Забужко), де вона виявлялася через реабілітацію автохтонних досвідів і рідинної пам'яті [4]. Натомість після Революції Гідності та початку російсько-української війни фокус змістився на травматичні й деструктивні аспекти цього процесу, що засвідчує низка репрезентативних текстів. Скажімо, твір «Мондеґрін. Пісні про смерть та любов» В. Рафеєнка [15], де автор рефлексує над мовною детермінованістю ідентичності. Досвід головного героя Габи Габінського, який переїздить із Донецька до Києва, віддзеркалює спробу подолати внутрішню фрагментованість через освоєння та реабілітацію українського мовного простору. Також варто згадати роман «Антеро» Т. Калитенко [10], де авторка

художньо осмислює культурну травму. Перебуваючи на стажуванні у Фінляндії, героїня Олена стикається з «привидами» радянсько-фінської війни, де воював її дід, що провокує важкий внутрішній розкол між ролями нащадка агресора та жертви тоталітарної системи. Роман С. Сингаївського «Дорога на Асмару» [16] також демонструє болісне звільнення від радянських ідеологем через історію українця на чужій війні. Персонаж усвідомлює свою мимовільну залученість до цинічних імперських маніпуляцій, що змушує його самотужки долати дискомфорт морального самовизначення. Обов'язково в цьому переліку має бути й «Інтернат» С. Жадана [8] з його деконструкцією радянських ментальних рудиментів в умовах збройного конфлікту. Подорож учителя Паші через зону бойових дій метафорично трансформується в пошук ідентичності серед руїн розірваної реальності, де тоталітарне минуле стикається з мілітарним сьогоденням.

Кримський роман Анастасії Левкової «За Перекопом є земля» [12], що став резонансною культурною подією 2023 року, органічно вписується у цей контекст, експлікуючи процес деколонізації свідомості суб'єкта. Твір пропонує масштабну художню рецепцію історії півострова від 1990-х років до анексії 2014-го. Письменниця Тамара Горіха Зерня справедливо відзначає граничну чесність цього тексту, який унаочнює історичну долю Криму [9], а Т. Трофименко зараховує його до знакових художніх надбань воєнного часу, що межують із такими текстами, як «Дім солі» С. Тараторіної чи «Драбина» Є. Кузнецової [17].

Образна система роману найвиразніше розкривається через аналіз еволюції Оксани Утаєвої – етнічної росіянки, чий життєвий шлях маркує послідовний транзит від нав'язаної ідентичності до свідомо обраної. Процесуальність цих ментальних трансформацій доцільно диференціювати на три ключові етапи.

Етап російської ідентичності: криза та деконструкція нав'язаного. Початкова фаза життєвого шляху Оксани Утаєвої формувалася під егідою класичної радянсько-російської матриці. Виховання в патріархальній родині, де батько репродукував імперські міфи про «татар-зрадників» та героїзував предка-НКВДиста, заклало підвалини для формування зразкової російської ідентичності. Героїня щиро відгукувалася на радянські міфологеми, захоплювалася поезією С. Єсеніна та М. Цветаєвої, відвідувала Російський культурний центр у Сімферополі й перемагала на профільних олімпіадах. Тому простір Криму вона тривалий час сприймала винятково крізь оптику

російського літературного канону («вспетий Пушкіним, Толстим, Чеховим») [12, с. 53].

Проте ця ідентичність від початку виявляє ознаки «збентеженості», оскільки позбавлена автентичної внутрішньої опори й тримається лише на зовнішній ідеологічній обробці. Інтелектуальним рушієм деконструкції цього нарративу стає участь Оксани в дебатному клубі, де вона вчиться аналізувати складні історичні явища. Промовистим свідченням світоглядного розриву є її латентний конфлікт із матір'ю, яка намагається проєкувати на доньку страх перед «українськими націоналістами». На протигагу матері, Оксана наголошує на загрозі від Російської імперії, яка історично намагалася знищити кримських татар як етнос. Остаточний розрив із початковою ідентичністю відбувається на рівні етичного несприйняття: «Ні, я не хочу мати щось спільне з культурою, що власне чуття меншовартості личкує словом "велика"» [12, с. 381]. Відкинувши вроджену матрицю, героїня опиняється в ситуації екзистенційного вакууму, що запускає процес пошуку нових соціокультурних опор.

Етап кримськотатарської ідентичності: емоційне заміщення та тривога відчуження. Перша спроба подолання ідентифікаційної кризи відбувається через занурення в автохтонний простір кримськотатарської культури, яка приваблює Оксану своєю цілісністю та комунікативним теплом. Товаришування з Аліє Меметовою дозволяє героїні пізнати живу традицію півострова – його мову, фольклор, побут та історичний біль, пов'язаний із трагедією депортації 1944 року. Родина Меметових постає контрастом до «холодної» та емоційно стриманої російської родини Оксани. Тут панує згуртованість, повага до старших та відкритість емоційних проявів.

Зародження цієї ідентичності маркує глибинний зв'язок героїні з півостровом не як із географічним об'єктом, а як із Батьківщиною. На запитання свого хлопця Влада про сприйняття кримськотатарських пам'яток вона відповідає: «Я відчуваю їх "їхніми". Але, оскільки я іноді почуваюся "ними", то й відчуваю це все "своїм"» [12, с. 189]. Проте цей модус самоусвідомлення також виявляється «збентеженим». Вона повсякчас натрапляє на маркер чужості (як-от презирливе «казакь баласы» з боку Аніфе-біти, яка пережила депортацію). Оксана гостро відчуває моральний бар'єр, сприймаючи власне російське походження як історичний тягар і провину перед корінним народом: «Я тут незаслужено, примазалася!..» [12, с. 85]. Отже, повна асиміляція виявляється неможливою через травматичний контекст міжетнічних взаємин.

Етап української ідентичності: логіка свідомого ціннісного вибору. Формування українського вектора самоідентифікації Оксани Утаєвої відбувається в зрілому віці й постає як суто раціональний, інтелектуальний вибір власних цінностей. Початковим імпульсом послужила діяльність нової вчительки Олени Василівни, яка зруйнувала хutorянські стереотипи про українську літературу, проклавши «українські колії», якими змогли рухатися думки героїні. Надалі цей процес закріплюється через читання політичної публіцистики (В. Чорновола), дебатну практику та комунікацію з киянином Владом, який актуалізує проблему колоніального нищення радянського режиму української еліти [12, с. 182].

Українськість обирається Оксаною не за принципом «поклику крові», а як свідоме приєднання до політичної нації та культурного простору: «Ми долучимось – ми виберемо українську мову і українську культуру... як мову своїх дітей» [12, с. 382]. Попри внутрішні вагання та перманентний страх «примазування», фінал роману фіксує остаточну інтеграцію героїні в український соціум. Переїзд на Західну Україну, волонтерство з початком повномасштабного вторгнення, робота фіксеркою для іноземних мас-медіа маркують перехід від «збентеження» до дієвої, стійкої ідентичності. Російський культурний багаж остаточно маргіналізується й маркується як чужий: «це стало більше мною, ніж оте інше... ми хоч по різні боки буття, та по спільний бік барикад» [12, с. 381].

Отже, на прикладі художньої еволюції образу Оксани Утаєвої в романі А. Левкової «За Перекопом є земля» продемонстровано практичну реалізацію концепції «збентеженої» ідентичності Л. Донскіса.

Висновки. Проведений аналіз художньої прози Анастасії Левкової дозволяє стверджувати, що кримська тема в її доробку є не просто географічним тлом, а цілісною ідейною еволюцією, яка маркує шлях від естетичного знайомства з корінням до свідомої деколонізації свідомості. Дослідження засвідчило, що повість «Ашик Омер» відіграє роль фундаментальної експозиції: через жанр художньої біографії для дітей авторка повертає в український культурний простір справжню топоніміку та фольклорне багатство півострова. Створюючи образ «сонячного Криму», А. Левкова формує в читача необхідний емоційний зв'язок із корінним народом, без якого неможливе подальше глибоке співпереживання історичній трагедії.

Центральним етапом цієї еволюції став роман «За Перекопом є земля», де кримський дискурс переходить у площину складної психологічної та політичної рефлексії. Застосування концепції «збентеженої ідентичності» Л. Донскіса до аналізу образу головної героїні Оксани

Утаєвої дозволило простежити механізм виснажливої внутрішньої праці – відмови від готових імперських міфів на користь болісного, але автентичного самовизначення. Шлях героїні від російської матриці через емоційне замилювання кримськотатарським світом до остаточного утвердження української ідентичності ілюструє загальнонаціональний поступ, де приналежність до нації стає результатом етичного вибору.

Отже, еволюція кримської теми у творчості А. Левкової демонструє, як сучасна література долає стан «збентеження», пропонуючи замість нав'язаних ролей шлях персональної відповідальності. Письмениця доводить, що повернення Криму розпочинається з повернення його справжніх назв, імен та історій у власну пам'ять, перетворюючи літературний текст на дієвий інструмент формування української суб'єктності.

Література

1. Ашик Омер. Історія Криму в особах. Поезія / упоряд. А. Левкова, Т. Халілов; пер. з кримськотатар. С. Чернілевський та ін. Київ: Темпора, 2011. 184 с.
2. Бутко Д. Конструювання ідентичності в романі «За Перекопом є земля» Анастасії Левкової». Кваліфікаційна робота. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2024. URL: <https://surl.li/hbnddd> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Гончарова М. Роль мови у формуванні різновидів ідентичностей. *Мова і суспільство*. Львів, 2015. Вип. 6. С. 60–69.
4. Губіна М. «Проблема нецілісної ідентичності та способи її осмислення у романах сучасних українських авторів» (на матеріалі романів «Антеро» Тані Калитенко, «За Перекопом є земля» Анастасії Левкової і «Мондеґрін» Володимира Рафєєнка). Кваліфікаційна робота. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2024. URL: <https://surl.li/lzmshs> (дата звернення: 28.03.2026).
5. Джаббаров Л. В. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя з особистісною та соціальною ідентичністю: дис. ... канд. псих. наук: / Харківський національний ун-т. Харків, 2020. 251 с. URL: <https://surl.li/ncwdji> (дата звернення: 30.03.2026).
6. Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ. Київ: Факт, 2010. 312 с.
7. Ерік Еріксон (психолог). *Вікіпедія*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/nucqbc> (дата звернення: 12.02.2026).
8. Жадан С. Інтернат. Чернівці: Meridian Czernowitz. 2017. 336 с.
9. «За Перекопом є земля». *Лабораторія*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/yrfmbm> (дата звернення: 11.03.2026).
10. Калитенко Т. Антеро. Київ. Темпора, 2020. 232 с.
11. Левкова А. Ашик Омер. Київ: Портал. 2020. 36 с.
12. Левкова А. За Перекопом є земля. Київ: Лабораторія, 2023. 392 с.

13. Левченко М. У Переяславі презентували роман Сергія Сингаївського «Дорога на Асмару». *Українська літературна газета*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/iwujm> (дата звернення: 30.03.2026).

14. Подоляк К. «За Перекопом є земля». Кримський роман про пошук ідентичності. *Крим. Реалії*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/xwctqg> (дата звернення: 27.04.2026).

15. Рафєєнко В. Мондеґрін. Пісні про смерть та любов. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2019. 192 с.

16. Сингаївський С. Дорога на Асмару. Київ: Кніо. 2016. 512 с.

17. Трофименко Т. ТОП-10 художніх книг, виданих після 24 лютого 2022 року. *Sestry*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/btdwqi> (дата звернення: 17.04.2026).

References

1. Ashyk Omer. (2011). *Istoriia Krymu v osobah. Poeziia* [History of Crimea in Persons. Poetry] (A. Levkova & T. Khalilova, Comps.; S. Chernilevskyi et al., Trans.). Tempora [in Ukrainian].

2. Butko, D. (2024). *Konstruiuvannia identychnosti v romani "Za Perekopom ye zemlia" Anastasii Levkovoï* [Construction of Identity in the Novel "There is Land Beyond Perekop" by Anastasiia Levkova]. Qualification Work, National University of Kyiv-Mohyla Academy. URL: <https://surl.li/hbnddd> (Accessed: April 25, 2026) [in Ukrainian].

3. Honcharova, M. (2015). *Rol movy u formuvanni riznovydiv identychnosti* [The Role of Language in the Formation of Types of Identities]. *Mova i suspilstvo – Language and Society*, Iss. 6, pp. 60–69 [in Ukrainian].

4. Hubina, M. (2024). *"Problema netsilisnoi identychnosti ta sposoby yïi osmyslennia u romanah suchasnykh ukrainskykh avtoriv" (na materialy romaniv "Antero" Tani Kalytenko, "Za Perekopom ye zemlia" Anastasii Levkovoï i "Mondegrin" Volodymyra Rafeienka)* ["The problem of fragmented identity and ways of its comprehension in the novels of modern Ukrainian authors" (based on the novels "Antero" by Tania Kalytenko, "There is land beyond Perekop" by Anastasiia Levkova and "Mondegrin" by Volodymyr Rafeienko)]. Qualification work, National University of Kyiv-Mohyla Academy. URL: <https://surl.li/lzmshs> (Accessed: March 28, 2026) [in Ukrainian].

5. Dzhabbarova, L. V. (2020). *Osoblyvosti vzaiemozv'язku psykholohichnoho blahopoluchchia z osobystisnoi ta sotsialnoi identychnistiu* [Features of the Relationship Between Psychological Well-Being and Personal and Social Identity]. Doctoral dissertation, Kharkiv National University. URL: <https://surl.li/ncwdji> (Accessed: March 30, 2026) [in Ukrainian].

6. Donskis, L. (2010). *Zbentezhena identychnist i suchasnyi svit* [Troubled Identity and the Modern World]. Kyiv: Fakt Publ. [in Ukrainian].

7. Erik Erikson (psykholoh) [Erik Erikson (psychologist)]. (2026). In *Wikipedia*. URL: <https://surl.li/nucqbc> (Accessed: February 12, 2026) [in Ukrainian].

8. Zhadan, S. (2017). *Internat* [The Orphanage]. Chernivtsi: Meridian Czernowitz Publ. [in Ukrainian].

9. "Za Perekopom ye zemlia" ["There is land beyond Perekop"]. (2026). *Laboratoriia*. URL: <https://surl.li/yrfmbm> (Accessed: March 11, 2026) [in Ukrainian].
10. Kalytenko, T. (2020). *Antero* [Antero]. Kyiv: Tempora Publ. [in Ukrainian].
11. Levkova, A. (2020). *Ashyk Omer* [Ashyk Omer]. Kyiv: Portal Publ. [in Ukrainian].
12. Levkova, A. (2023). *Za Perekopom ye zemlia* [There is land beyond Perekop]. Kyiv: Laboratoriia Publ. [in Ukrainian].
13. Levchenko, M. (2026). *U Pereiaslavi prezentuvaly roman Serhii Synhaivskoho "Doroha na Asmaru"* [The Novel "The Road to Asmara" by Serhii Synhaivskiy Was Presented in Pereiaslav]. *Ukrainska literaturna hazeta – Ukrainian Literature Newspaper*. URL: <https://surl.li/iwujrn> (Accessed: March 30, 2026) [in Ukrainian].
14. Podoliak, K. (2026). "Za Perekopom ye zemlia". *Krymskyi roman pro poshuk identychnosti* ["There Is Land Beyond Perekop". Crimean Novel about the Search for Identity]. *Krym. Realii – Crimea. Realities: website*. URL: <https://surl.li/xwctqp> (Accessed: April 27, 2026) [in Ukrainian].
15. Rafeienko, V. (2019). *Mondegrin. Pisni pro smert ta liubov* [Mondegreen. Songs about Death and Love]. Chernivtsi: Meridian Czernowitz Publ. [in Ukrainian].
16. Synhaivskiy, S. (2016). *Doroha na Asmaru* [The Road to Asmara]. Kyiv: Klio Publ. [in Ukrainian].
17. Trofymenko, T. (2026). TOP-10 khudozhnikh knykh, vydanykh pislia 24 liutoho 2022 roky [TOP-10 fiction books published after February 24, 2022]. *Sestry – Sisters: website*. URL: <https://surl.li/btdwqi> (Accessed: April 17, 2026) [in Ukrainian].

Kaplenko, O. M.

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of the Department
of Ukrainian Language, Literature,
Culturology and Journalism
of Nizhyn Mykola Gogol State University
kaplenko.om@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5741-3098>

Crimean Discourse in Anastasiia Levkova's Texts for Children and Adults: Vectors of Evolution

The paper explores the transformation of the artistic reception of Crimea in the literary works of the contemporary Ukrainian writer Anastasiia Levkova. The research is relevant in the context of the subjectivization of the "Crimean text" and the search for new ways of articulating historical memory that address the contemporary existential challenges of Ukrainian society. The objects of analysis are the children's fictional biography Ashyk Omer and the "Crimean" novel There is Land Beyond Perekop.

The scientific novelty of the research lies in applying Leonidas Donskis's concept of "troubled identity" to decode the ideological codes of A. Levkova's prose. It is proved that the author's literary strategy evolves from the stage of reconstructing the autochthonous world of Crimea in the children's fictional biography Ashyk Omer to a profound psychological analysis of the

decolonization of an adult subject's consciousness in the novel There is Land Beyond Perekop.

Particular attention is paid to the evolution of the protagonist, Oksana Utaieva. Three key phases of her mental transit are identified: the crisis and deconstruction of the imposed Russian imperial matrix; an attempt at emotional substitution through immersion in Crimean Tatar culture; and the final rational choice of Ukrainian identity as a belonging to the political nation and value-based space. It is argued that in the writer's fictional world, identity ceases to be an inherited given, transforming into a result of exhaustive internal labor and ethical responsibility.

The conclusions state that A. Levkova's work marks a significant sociocultural transition from the passive consumption of ideologemes to the active formation of subjectivity. The author demonstrates that the writer's literary strategy, which involves reclaiming the authentic names and meanings of Crimea, serves as an effective tool for overcoming collective "bewilderment" and establishing contemporary Ukrainian identity.

Key words: *Crimea, Anastasiia Levkova, children's literature, contemporary Ukrainian literature, «troubled identity», Ashyk Omer, There is Land Beyond Perekop.*